

סימן א

מי הם הכשרים לשחט

ובו מא סעיפים

מבוא עיקר ענין השחיטה תלוי במהותו של השוחט – וזהו נושא הסימן. דינים רבים עד מאד נאמרו עליו, על כשירותו, נאמנותו, ידיעותו וכשרונותיו, בצורה שאין לה אח ורע בכל תחום יהודי אחר. חשיבות נושא זה הביאה לידי כך שפתיחת כל חיבור בדיני שיטה, מבעל הטורים ועד השמלה חדשה, עוסק בדינים אלו.

ואכן, לאחר סיכום קצר של מקורות השחיטה בתורה שבכתב, עוסק הסימן בהרחבה במהות השוחט: מי מסוגל למלא תפקיד זה, מה הדרישות ממנו מעיקר הדין והחידושים בענין זה בשנים מאוחרות יותר, שאלות בנוגע לשוחט שרמת ידיעותו בלתי ניתנת לבדיקה או אינה משביעת רצון, בירור בנוגע לחריגים – האם שחיטתם כשרה, ולסיום – דין שוחט שסותר את עצמו במענה לשאלה אם בשר ששחט כשר.

דינים אלו קשורים באופן ישיר גם למהותה של השחיטה על פי פנימיות התורה, ובהערות ניתנת לכך התייחסות.

השחיטה – מקורותיה בתורה שבכתב

א. יתברך המטהרנו ויתעלה המקדישנו בקדשתו, כמו שכתוב (ויקרא יא, מד): "והייתם קדושים פי קדוש אני", ובכלל הקדשה מה דכתיב בתריה (שם, מז): "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", וקבלו רבותנו זכרונם לברכה (תורת כהנים סוף פרשת שמיני, ועי' רש"י שם) [א] דקאי אשחיטה, שצריך האדם להבדיל ולעין בעין נמרץ שיהיה נשחט פהגן. וכמה פתובים נכתבו בזה – שאסור לאכל בשר בהמה חיה ועוף בלא שחיטה, אלא שאין מפרש בפתוב איזה היא השחיטה ההגונה וכשרה, ועל זה תניא (חולין כח, א, וברש"י שם): "רבי אומר (דברים יב, כא) 'וזבחת פאשר צויתך' – מלמד שנצטווה משה רבנו עליו

מטה אשר

[א] דקאי אשחיטה. כן הוא בתורת כהנים סוף פרשת שמיני, ומובא ברש"י במקומו. וכן בסוף פרשת קדושים (ויקרא יא, מז) וזה לשונך "להבדיל בין הטמא ובין הטהור, אין צריך לומר בין פרה לחמור והלא מפורשים הם, אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חצי של קנה לנשחט רובו. ועיין לקמן סימן כ"א אות ג'.

הַשְּׁלוֹם עַל-פֶּה בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה" 1 . וַיִּתְבָּאֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם הַכֹּל בְּסִימָנִים
שֶׁלְּפָנֵינוּ :

סדר לימודי השחיטה

ב. אדם מישראל הבא למלאת ידו לעסק בשחיטה, כה משפטו: תחלה
ילמד כל הלכות שחיטה, ואחר שיהיה בקי בהלכותיה – מפל מקום לא
ישחט בינו לבין עצמו, שמא יתעלה, והוא ענין הסרת הרגשה מחמת מרד לב
בראותו דם, ויפסיד השחיטה בלי הרגשה 2 . רק ישחט בפני חכם 3 כמה
פעמים, עד שיתחזק לפניו בתלתא זמני רצופים שהוא אמן יד 4 ואינו
מתעלה:

בדיקה אחר שחיטת אדם לא מוכר

ג. שחט אחד בינו לבין עצמו, ואין מכירין אותו אם הוא ממחה, פרוש:
יודע ההלכות, ואם מחזק שאינו מתעלה – שחיטתו פשרה; דרב מצוין
אצל שחיטה ממחין הן, דלא חציפי לשחט באינן יודעין ומחזקין. ודוקא
בששחט והלך לו, דאי אפשר לבדקו – סמכינן ארבא. אבל איתא פאן, אי
נמו אפשר למרדף אבתרה למצאו בקל – לא סמכינן ארבא; פיון דאפשר
לבדר, וצריך לבדקו אם יודע ההלכות שחיטה.

ומפל מקום אין צריך לשאלו על העלוף, דהינו שישים לב אם ברי לו שלא
נתעלה, דאיפא תרי רבא: חדא – דרב בני-אדם אין שוחטין אלא-אם-פן

• קיצור בגדי מלכות •

1 מילתא דחסידותא: כהשלמה לרקע והסבר מהותה של השחיטה, נזכיר כאן בקצרה את דברי רבותינו
נשיאינו המבארים את ענין השחיטה ברוחניות: משיכת והעלאת הגשמיות – הבשר, לרוחניות –
הפיכתו לחלק מיהודי עובד ה', מקביל לשחיטה כפשוטה (שחיטת הבהמה ואכילת בשרה ע"י
האדם). ומשיכה זו משמעותה כפולה: א. לקיחת הבשר, קליפת נוגה, והכללתו בקדושה, ב. לקיחת
הבשר, מין החי, והכללתו במין המדבר.

2 העילוף אינו רק העדר הרגשה בגלל הדם, אלא רכות לב מובנית שמעשה השחיטה גורם לאדם
הסובל ממנה איבוד עשתונות מסויים, שיכול להביא לידי שהייה (שוע"ר סק"ג).

3 מי שהוא חכם שהגיע להוראה, ואין שם חכם אחר מומחה בשחיטה שיהיה מוחזק בפניו, יכול בשעת
הדחק לשחוט בינו לבין עצמו אף לכתחילה (סק"ט).

4 אומנות היד הזו מצריכה השקעה גדולה בזמן ומאמץ, ואין לחוש לאיבוד הזמן ולביטול תורה (אג"ק
אדמו"ר הרשב"ב תתסג, ואדמור הרי"צ כה, וכן שמעתי מוקן שוחטי דורנו הרה"ח ר' יהושע ראסקין
ע"ה בשם מוריו).

החזקו בפני חכם, כמו שפתי בפי ששקדם זה; ותו, דרב בני-אדם אינם מתעלפים 5.

ומכל מקום, אפלו ליתנה קמן – אם אפשר יבדק בסימנין אם נשחטו פהגן, דכל מה דאפשר לברר מבררינן:

סדר מסירת השחיטה לאדם כזה

ד. אפלו לכתחלה 6 יכולין למסר לכל אדם שאין מכירין אותו לשחט, על סמך שיבדקנו אחר שחיטה אם יודע, דליכא למיחש שמא ילך לו השוחט בלא בדיקה ויאכלו משחיטתו – מה בכך; מתרים הם לאכל, כדלעיל סעיף ג.

ויראה לי, דאם יודעים שאי-אפשר לבדקו, כגון שאין שם מי שיודע לבדקו – אין לתן לו לכתחלה לשחט; דלא הקלו חכמינו ז"ל לסמך ארב מצוינן, פי אם בדיעבד שכבר נשחט. ולצורך גדול, יש להתיר אף לכתחלה; דכיון דאי אפשר, הוי כדיעבד:

תקנת ה"קבלה"

ה. מטעם שנתבאר, דהאי רב מצוינן וכו' לא סמכינן עלה פי אם בדיעבד בדאי אפשר לברר, ולא כלי עלמא דינא גמירי שיוכלו לבדק השוחט, ואינן חוששין ואוכלין לכתחלה מפל אשר ימצאו – ועל ידי זה גם השוחטים לא חישי להיות בקיאים פראוי, דלא מירתתי מטעם דלא שכיח שיבדקוהו. וכדי להרים מכשול זה מקרב ישראל – הנהיגו החכמים הקדמונים באלו הארצות [בתקנות סוף תשובות מהר"מ ברבי ברוך (מרוטנברג, דפוס פראג סימן תתרכב)] ותקנו חרם 7 על זה, שאין לשום אדם לשחט בינו לבין עצמו או לבדק הראה 8, אפלו הוא בקי בכל הלכות שחיטה ובדיקה, פי אם אחר נטילת רשות

• קיצור בגדי מלכות •

- 5 וטוב לחשוש ולשאלו אם נתעלה (שוע"ר סק"ו בסופו).
 6 לכתחילה אין לתת לשחוט לאדם שאין מכירים אותו בלי לבדקו אם יודע (שוע"ר סק"ז).
 7 תקנת הקבלה היא תקנה ומנהג בעלמא, ולא "חרם" (קו"א סק"ו-ז), וחילוקים רבים נגזרים מהגדרות שונות אלו.
 8 לכתחילה לא נתקנה גם על בדיקת הריאה (ס"ק טו), אך מקובל כיום שנוטלים קבלה גם עליה (אג"ק כ"ק אד"ש מה"מ א'רנט).